כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום שלישי ■ פרשת בשלח ■ ז' שבט ה'תשע"ד ■ 08.01.2014 ■ גליון מס' 257

תפוצה לכל קהילות ישראל

אילן- במה אברכך?

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

■ פסקי ההלכה, המנהגים והנושאים המעניינים של פירות האילן, סדר ט"ו בשבט, פירות ארץ ישראל וחוץ לארץ בתורת ההלכה, החסידות והדרש ■

במה הוא "ראש השנה לאילנות"?

המשנה[1] אומרת שט"ו בשבט הוא "ראש השנה לאילנות", לדיני קביעת שלוש שנים למניין ערלה של פירות האילן, לעניין "עונת המעשרות" (שפירות האילן שהגיעו ל"עונת המעשרות" לפני ט"ו בשבט של השנה השלישית משנות השמיטה, מפרישים מהם "מעשר שני" כדין הפרשת מעשרות בשנה השניה לשנות השמיטה, וכן אם הגיעו ל"עונת המעשרות" לפני ט"ו בשבט של השנה הרביעית, נחשבים הם לפירות השנה השלישית ומפרישים מהם "מעשר עני", ואם באו ל"עונת המעשרות" לאחר ט"ו בשבט, מפרישים מהם "מעשר שני" כדין הפרשת מעשרות בשנה הרביעית, ללקיטת אתרוג (אתרוג שנלקט לפני ט"ו בשבט, לא תורמים ממנו תרומה על אתרוג שנלקט לאחר ט"ו בשבט) ולדינים נוספים בדיני המצוות התלויות בארץ (למשל, ישנה מחלוקת בפוסקים האם מתחילים למנות איסור בפירות האילן משום איסור "שביעית", מט"ו בשבט של השנה השביעית, וכן בצאת שנת השמיטה, האם ממשיך איסורם עד ט"ו בשבט של השנה השמינית, או בצאת שנת השמיטה, האם ממשיך איסורם עד ט"ו בשבט של השנה השמינית, או שמתחיל איסורם בא' בתשרי של השנה השביעית ושבצאת שנת השמיטה אסורים עד תחילת השנה השמינית ולא יותר[2]).

מנהג אכילת הפירות - מנהג אשכנזי?

בתקופתם של מרן הבית יוסף ורבנו הקדוש האריז"ל, חי רבנו יששכר סוסאן מערבי זצ"ל, הכותב בספרו "תיקון יששכר", ש"נוהגים האשכנזים להרבות בו במיני פירות של אילנות לכבוד שמו של יום". את דברי ה"תיקון יששכר" ציטטו, להלכה ולמעשה, הכנסת הגדולה, המגן אברהם, האליה רבא, הפרי חדש, באר היטב ומשנה ברורה וכף החיים[3].

מעניין שה"תיקון יששכר" והבאים אחריו כתבו שמדובר במנהג של קהילות אשכנז. ואולם המנהג הובא בספרי מנהגים ופסקים רבים מספרי גדולי ספרד, כמו בספר "שבט מוסר" של רבי אליהו הכהן מאיזמיר, הכותב: "בני! הווי זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט, שמנהג ותיקין הוא". הגאון הספרדי רבי יעקב רקח זצ"ל הדפיס את ספרו "פרי הסמדר", העוסק במנהגי ט"ו בשבט, וחובר על סדר "פרי עץ הדר", אותו קוראים הספרדים בט"ו בשבט. הגר"י רקח כותב כי כמנהג האשכנזים, כך נהגו חלק מהספרדים. ואכן, החרו והחזיקו במנהג זה רבים מקהילות ספרד, כעדותו של הגאון רבי חיים פאלאג'י (בספרו "מועד לכל חי") ובניו רבי אברהם (בספרו "והוכיח אברהם") ורבי יצחק (בספרו "יפה ללב"). גם הגאון בעל "כף החיים", רבי יעקב חיים סופר זצ"ל, שהתגורר בבגדד ועלה לארץ ישראל, כותב כי כך נהגו הספרדים. הגאון ה"חתם סופר" זצ"ל נהג לערוך לפניו שולחן גדוש בפירות בט"ו בשבט[4] וכך נהג הגאון היעב"ץ זצ"ל, הכותב[5] ש"נהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות, והוא תיקון גדול בעולמות העליונים".

1 - בתחילת מסכת ראש השנה.
2 - ראה דעת רבנו חננאל ברי"ה ט"ו ובמנהגי מהר"ם מרוטנבורג ובשל"ה שער האותיות כלל פ"ט ובפני יהושע ר"ה ט"ו ובפאת השולחן ב"י סי' ג' ס"ק ג'.
3 - כולם בהלכות "נפילת אפיים", סי' קל"א.
4 - מנהגי החת"ס, "ותומר דבורה" סי' ט' באות ב'.
5 - סידור בית יעקב (עמוד תש"ה).

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

קריעת ים סוף
בגאולת ישראל ממצרים יש שלש תחנות: יציאת מצרים, מעמד הר-סיני, כניסה לארץ ישראל...
המשך בעמ' 3

שו"ת ט"ו בשבט
יש לנו עץ לימונים שמעורבבים בו פירות שחלקם חנטו לפני ט"ו בשבט וחלק חנטו לאחר ט"ו בשבט...
המשך בעמ' 4

שו"ת חורף
מאז המצאת החשמל התייתרה הסיבה של הדלקת הנרות נרות בשל שלום-בית, שהרי אור הנרות בטל לעומת נורות החשמל...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל
הצדיק רבי מסעוד והרבנית לבית אבוחצירא זצ"ל זכו לבנים כולם זרע ברך ה'. ויהי היום הגיע זוג לבית הרב להתגרש...
המשך בעמ' 5

שביבים
■ כך נהגו ונוהגים גדולי ישראל
■ היכן מניחים בנרתיק את התפילין ב"קול תורה"?
■ דמועד דידהו
■ כמעט כסדום היינו?
המשך בעמ' 6

מנהג אכילת הפירות בט"ו בשבט הוזכר רבות בספרי החסידות, ומהם בספר "פרי צדיק" לרבי צדוק הכהן מלובלין, בספר "דברי שלמה" לרבי שלמה מטשורטקוב, ב"מנהגי קמארנא" ובספר "דרכי חיים ושלום", המביא את מנהגי בית מונקאטש. צדיקים רבים נהגו לערוך "טיש" בט"ו בשבט ולהרבות בו באכילת פירות ובפרט פירות ארץ ישראל. הרבי בעל "שפע חיים" מצאנז קלויזנבורג זצ"ל סיפר, שהחסידים היו שולחים לאביו, הצדיק מרודניק זצ"ל, שמן זית מארץ ישראל והוא היה טועם ממנו בט"ו בשבט ובשמן הנותר השתמש בשבת קודש ל"צִיבּל מִיט הֵיי" (בצל עם ביצים) הנאכל בסעודת שבת בבוקר. מעניין לציין שהגאון רבי אפרים ברש"ז מאלטונה, מזכיר בספרו "אדני פז" את דברי ה"מגן אברהם", שהאשכנזים נהגו להרבות בט"ו בשבט בפירות האילן, והוא כותב "ואני לא ראיתי ולא שמעתי ממנהג זה"...

אפשר לאכול מפירות שנשתבחה בהם תורכיה

רבים מזלזלים בשולחנות העמוסים פירות מכל סוג שהוא ואומרים כי "מדובר בפירות שנשתבחה בהם תורכיה" ולא ארץ ישראל. ונשאלת השאלה: אז מה?! מה הבעיה בזה?!

בכל הספרים שהזכרנו עד עתה, ה"תיקון יששכר", ה"מגן אברהם" ויתר הפוסקים, לא מוזכר כלל לאכול דווקא מפירות ארץ ישראל, אלא לאכול פירות האילן, לא משנה מאיזו מדינה הגיעו והיכן נוצרו. מנהג אכילת הפירות, כפי שלמדנו, נשמר בכל קהילות אשכנז הרחוקות, אליהן הרי לא הגיעו פירות מארץ ישראל . נמצא שאדרבה, בעצם מקור מנהג אכילת הפירות בט"ו בשבט, אינו מחייב כלל לאכול דווקא מפירות ארץ ישראל.

המנהג לאכול גם מפירות ארץ ישראל הוזכר במעט מספרי החסידות וברישומים של מנהגי קהילות שונות, ובספר "שדי יער" מסביר כי יתכן וטעם המנהג הוא שמכיוון שאנו אוכלים פירות האילן כדי להראות שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות, ויום זה נקבע מפני ש"כבר יצאו רוב גשמי שנה" (ראש השנה יד, א), והוא דווקא בארץ ישראל, לכן הקפידו לאכול דווקא מפירות הגדלים בארצנו הקדושה. החסידים שהתגוררו בארץ ישראל שלחו, בשנים עברו, פירות ארץ ישראל לרבותיהם שבחוץ לארץ לקראת ט"ו בשבט, והאדמורי"ם היו מצפים לכך בהשתוקקות עצומה, וכשהפירות הגיעו היו מברכים עליהם מידי שנה בשנה בשולחנם בט"ו בשבט ברוב להט והתרגשות על שזכו לברך על פירות הארץ.

בספר "פירותיך מתוקים" מסופר כי בשנת תרע"ו, בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, ערך הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל את שולחנו הטהור בט"ו בשבט, אך איש לא הגיע ל"טיש". המלחמה השתוללה בחוץ במלוא עוזה, מגפות ומחלות הפילו חללים רבים בחוץ והרבי ישב לבדו ליד שולחנו. לפתע נפתחה הדלת וילד קטן, בנו של אחד החסידים, נכנס פנימה. הילד הנבוך סיפר לרבי שאביו, אמו וכל בני משפחתו נפלו למשכב והם בסכנת חיים.

פרץ רבי דוידל' מלעלוב בבכי מר ואמר: "רבונו של עולם! שמחתי בחגה של ארץ ישראל והיא הושבתה! אמור לצרותינו די!". הרבי מיהר ופנה אל הילד במאור פנים, הוציא פרי מערימת פירות ארץ ישראל שהיו מונחים לפניו והושיט לו אותו, באומרו: "הא לך את הפרי, הבא אותו לביתך, ובטוחני כי בזכות פירות ט"ו בשבט יזכה אביך לראות ממך פירות". ואכן הוריו של הילד הבריאו והם ראו פירות טובים ומתוקים מאותו ילד.

פירות ארץ ישראל- סגולה ליראת שמים

על קדושתם ומעלתם של פירות ארץ ישראל למדנו מדברי הב"ח[6] שכתב: "הנה קדושת ארץ ישראל השפע בה מקדושת הארץ העליונה, היא משפעת גם בפירותיה שיונקים מקדושת השכינה בקרב הארץ". הב"ח מסביר, כי אנו אומרים בברכת "מעין שלוש" את המילים "ונאכל מפריה ונשבע מטובה", כי "באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מטובתה". הגאון היעב"ץ כותב[7]: "אף על גב שנאמר[8] "וכי משה לאכול מפריה ולשבוע מטובה הוא צריך", אנו ודאי צריכים להם, כי פירות ארץ ישראל מוסיפים כח וחכמה, כמו שאמרו חז"ל[9] "אווירא דארץ ישראל מחכים". ה"מקור ברוך" מסערט ויז'ניץ כותב באגרותיו, כי מובא בספרי תלמידי הבעש"ט שמאכלי ארץ ישראל, ובפרט פירות ארץ ישראל הנאכלים חיים, בלי שיד אדם התערבה בהם, הינם סגולה לתורה וליראת שמים.

15 סוגי פירות

רבי חיים פלאג'י זצ"ל מביא מנהג, המובא בספר "ברכת אליהו", לאכול חמישה-עשר מיני פירות (כנראה כנגד יום חמשה עשר- ס' בית ישראל) וללמוד, יחד עם אכילת כל פרי ופרי, פרק משניות אחד. איזה פרקי משניות לומדים? 8 פרקי משניות מסכת פאה, 3 פרקי מסכת ביכורים ו-4 פרקי מסכת ראש השנה. לפני למעלה מ-200 שנה כבר התפרסם הספר "פרי עץ הדר", הכולל בתוכו סדר לימוד וקריאת משניות וזוהר הקדוש העוסקים בפירות שונים, ולאחר מכן מברכים על אותו הפרי, שעליו למדו זה עתה. רבי חיים פלאג'י מזכיר את הספר הלזה לפני למעלה מ-100 שנה ובנו בכורו הגאון רבי אברהם פלאג'י מעיד שרבים וטובים נהגו ללמוד בספר "פרי עץ הדר" בשעת אכילת הפירות בט"ו בשבט. הגר"י רקח, בן דורם של רבני משפחת פלאג'י, חיבר חיבור בשם "פתח הסמדר" על הספר "פרי עץ הדר" והוא מספר שבקהילתו לומדים בסדר זה בקביעות בכל ט"ו בשבט.

סדר הלימוד נפתח בפסוקי פרשת בראשית, על בריאת העשבים והעצים ביום שלישי, פסוקי שבעת המינים שבפרשת עקב וברכות האדמה והעצים שבפרשת בחוקותי. בהמשך לומדים פרקים מספר יחזקאל, ספר יואל וספר תהילים, הקשורים לדגן, תירוש ויצהר ופירות האילן. בהמשך לומדים קטעים מהזוהר הקדוש בפרשיות בראשית, קדושים, עקב, בלק, פנחס ועוד, הקשורים לפירות שונים, בעיקר פירות משבעת המינים[10]. בנוסף נהגו חלק מהקהילות בני עדות המזרח להעתיק בתפילה על האילנות, ובפרט על האתרוג, מתוך תפילה המובאת בספרו של מרן ה"בן איש חי" זצ"ל, "לשון חכמים". ואגב, אלו שאוכלים את הפירות לפי סדר "פרי עץ הדר", צריכים לשים לב ולנהוג לפי סדר הקדימה המובא בהלכה, בשולחן ערוך ובפוסקים, לאכילת הפירות, ולא לאכול את הפירות סתם- כך. ונקודה נוספת: כאשר עורכים את סדר הלימוד בליל ט"ו בשבט, יש לשים לב לאזהרת הקדוש האריז"ל, שאין לקרוא מקרא בלילה ולא יקרא את פסוקי התנ"ך הכתובים בסדר "פרי עץ הדר", אלא אם כן סומך על ההיתרים המובאים בספרי האחרונים (כמו לימוד תנ"ך עם פירוש

6 - או"ח סי' ר"ח.
7 - מור וקציעה או"ח סי' ר"ח.
8 - סוטה יד, א.
9 - ב"ב קנח, ב.
10 - ועוד בסדר "פרי עץ הדר": לימוד משניות הקשורות לתאנה (מעשרות פרק שני), אגס (ברכות פ"ו מ"א וכלאים פ"א מ"ד), עוזרדין (ברכות פ"ו מ"ג ודמאי פ"א מ"א), תורמוסים (ברכות ב,ה) ועוד ועוד.

רש"י, לימוד בצוותא יחד עם קבוצה, לימוד בדרך תפילה ואמירה בעלמא ועוד).

השנה, כשט"ו בשבט חל בליל שבת, אין כל חשש וניתן לומר את פסוקי התנ"ך שבסדר "פרי עץ הדר". זאת מפני שאזהרת האריז"ל לא נאמרה על ליל שבת[11]. במחזור ליוורנו שיצא לאור בשנת התר"ל, מסופר, כי "בט"ו בשבט ילמדו הספרדים בישיבותיהם כמעט כל הלילה, ויהדרו לאכול מכל מיני פירות הנמצאים בעיר, ולפני אכילת כל פרי ואחריה ילמדו לימודים מיוחדים, מלוקטים מהתנ"ך ומהזוהר, וישוררו תהילות ופזמונים מיוחדים".

באשכנז ובפולין נהגו הילדים להביא לחיידרים 15 מיני פירות והמלמד היה מלמד "דיני קדימה בברכות", מספר אגדות על ישראל שנמשלו לפירות ומרבה בשבחה של ארץ ישראל. רבי חיים פלאג'י כתב ש"יש מקומות שאינם לומדים בט"ו בשבט, כי אם ט"ו "שירי המעלות" שבתהילים, ונוהגים שמלמדי תינוקות מלמדים את תלמידיהם כל ט"ו "שיר המעלות", כדי שיזמרום בשולחן אביהם בליל ט"ו בשבט"...

רבה של פוניבז', מיר וירושלים עיר הקודש, הגאון האדר"ת זצ"ל מספר לצאצאיו בצוואתו:"ביום ט"ו בשבט למדתי הלכות מעשר בספר הרמב"ם ובגמרא ראש השנה מדף י"ד ע"ב והלאה, וחזרתי לחדש דבר- מה כפי ערכי, ויהיה חשוב כקיום מצווה במעשר אילן, והתפללתי לה' שיזכני באותה המצווה בפועל ממש מן התורה". ובעדן שבתימן נהגו ללמוד בליל ט"ו בשבט ובבוקרו של יום את פרק ראשון ממסכת ראש השנה, שם הוזכר שט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות.

הרה"ק ה"צמח צדק" מויז'ניץ זי"ע כותב בשם חותנו הצדיק מרוז'ין זצ"ל, שנהגו צדיקים ללבוש בגדי שבת בט"ו בשבט, כי "יום זה הוא ראש השנה, כי האדם עץ השדה". בספר "מעשה הצדקה" כתב: "מנהג טוב ויפה להפריש בט"ו בשבט תשעים ואחת פרוטות לצדקה, כמניין "אילן", וכמניין "מים", כשביום זה נכנסים ה"מים" ל"אילן".

11 - כפי שכתב בשו"ת רב פעלים (ח"א סוד ישרים סי' ט').

קריעת ים סוף

/ הרב יעקב הלוי פילבר

בגאולת ישראל ממצרים יש שלש תחנות: יציאת מצרים, מעמד הר-סיני, כניסה לארץ ישראל, כמו שנאמר: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג יב) ועוד נאמר למשה: "הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים... והבאתי אתכם אל הארץ", והנה בכל המהלך הזה אין כל אזכור לנס קריעת-ים-סוף, ולכאורה נראה שקריעת ים סוף לא היתה מהלך הכרחי בגאולה הישראלית, והגאולה היתה יכולה להתרחש גם בלעדיה, כמו שאנו אומרים בהגדה של פסח: "אילו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הים דיינו", ובפירושו 'אמרי שפר' ביאר זאת הנצי"ב: "שהיה נותן בלב אנשי מצרים שלא ירדפו אחר ישראל מרוב פחד", ואם כך לכאורה לא היה צורך בקריעת הים. אבל האמת היא שקריעת ים סוף לא היתה אירוע מקרי ובלתי צפוי, אלא אדרבא היה מהלך מתוכנן מראש שההשגחה העליונה יוזמת אותו בכמה שלבים: היא ההופכת תחילה את לב פרעה לרדוף אחריהם, היא המבקשת אח"כ מבני ישראל שישובו ויחנו לפני פי החירות כדי שפרעה יאמר: נבוכים הם בארץ, "וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו" (שמות יד ד), ואם אכן הכל היה מתוכנן מראש יש לשאול: מה בא נס קריעת ים סוף להשלים במהלך הגאולה, מהו הדבר שבלעדי קריעת הים היינו חסרים בגאולה?

לכאורה אפשר היה לומר שקריעת-ים-סוף בא להקנות לישראל את האמונה, כמו שכתוב: "ויירא ישראל את מצרים מת על שפת הים... ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שם, שם, ל) אלא שלפי דברי הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ח ה"א) האפשרות הזו נדחית, שהרי הרמב"ם כתב שם: "משה רבנו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי צורך עשאם, לא להביא ראיה על הנבואה. היה צריך להשקיע את המצרים, קרע את הים והצלילן בתוכו... ובמה האמינו בו? במעמד-הר-סיני, שעינינו ראו לא זר ואוזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אלי ואנו שומעים: משה, משה, לך אמור להם כך וכך... ומנין שמעמד-הר-סיני לבדו הוא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בה דופי? שנאמר: 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם' - מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה". ואם כך, לפי דברי הרמב"ם, שבלאו הכי היו עתידים ישראל להתייצב למרגלות הר סיני, ורק שם במעמד קבלת התורה יזכו לאמונה השלימה, מה הצורך לאמונה החלקית שלה זכו ישראל בנס ים סוף, והרי בכלל מאתים מנה?

ואכן את האמונה השלימה קבלו ישראל במעמד הר סיני, ולכן צריך לומר שלפרק הזמן מיציאת מצרים עד קבלת התורה היו מטרות אחרות, מטרות שהיו הכנות שבלעדן לא היו ישראל יכולים לזכות לקבלת התורה, כמו שכתב רבי שמואל בורנשטיין בספרו 'שם משמואל' (שמות, בשלח תרע"ב, עמ' קעב): "אי אפשר היה לקבל התורה בעוד רשות פרעה ומצרים עליהם". וכוונתו היא שמאחר שבגלות מצרים שקעו ישראל במ"ט שערי טומאה לא היו יכולים במצבם השפל הזה לקבל את התורה, שהרי "שכינתא לא שריא באתר פגים". על כן עוד לפני התייצבותם למרגלות הר-סיני, קודם קבלת התורה, היו צריכים ישראל לא רק לצאת ממצרים אלא להוציא את "מצרים" מישראל, להזדכך ולהתחשל מבחינה רוחנית ומבחינה מוראלית כדי שיהיו ראויים לקבל את התורה. ולהכשרה הזו זכו ישראל בתקופה שבין יציאת מצרים לקריעת ים סוף, שכל מה שעברו בתקופה הזו חישלו את ישראל והכשירו אותם לקבלת התורה. כך ששתי האמונות, החלקית שבאה בקריעת ים סוף והשלימה של מעמד הר סיני, הן משלימות זו את זו והאחת לא היתה ללא השנייה. קריעת-ים-סוף הועילה בבחינת סור - מרע התרחקו מעבודה זרה והאמינו אמונה חלקית בה' ובמשה עבדו, אבל את האמונה החיובית הסופית, שהיא עומדת לעולם, זכו לה ישראל רק במעמד-הר-סיני.

שו"ת ט"ו בשבט

/ הרב שלמה אישון שליט"א

שאלה: יש לנו עץ לימונים שמעורבבים בו פירות שחלקם חנטו לפני ט"ו בשבט וחלק חנטו לאחר ט"ו בשבט, כיצד יש לנהוג בלימונים בנוגע להפרשת תרומות ומעשרות?

תשובה: על פי ההלכה אין מעשרים מפירות של שנה אחת על פירות של שנה אחרת. כאשר מדובר בפירות האילן - הקובע לעניין זה הוא זמן החנטה (= תחילת הגידול) של הפרי. פירות שחנטו לפני ט"ו בשבט שייכים לשנה שעברה, ופירות שחנטו לאחר ט"ו בשבט שייכים לשנה הבאה, ועל כן אי אפשר לעשר מפרי שחנט לאחר ט"ו בשבט על פרי שחנט לפני ט"ו בשבט וכן להיפך.

הלימון חונט ונותן פרי בכמה מחזורים בשנה: חלק מהלימונים חונטים לפני ט"ו בשבט וחלקם לאחריו. על כן ראוי לכתחילה לזהות ולסמן את כל הלימונים שחנטו לפני ט"ו בשבט כדי שלא יתערבבו עם הלימונים שחנטו לאחר ט"ו בשבט.

כאשר יש כמות גדולה של לימונים ולא ניתן להבחין בין הלימונים שחנטו לפני ט"ו בשבט לבין הלימונים שחנטו לאחר ט"ו בשבט, ורוצים להפריש על כמות של לימונים ניתן לסמוך על הדעות הסוברות שהולכים אחר הרוב ועל כן יערבב את כל הפירות שקטף יחד ויעשר, ואף שיתכן שיש בתערובת פירות של שנים שונות - יסמוך על כך שהמיעוט בטל ברוב.

היות ששנת תשע"ד היא שנת מעשר עני, ותשע"ג היא שנת מעשר שני, הרי כאשר מעשר, יעשר מספק גם מעשר שני וגם מעשר עני ולאחר שאומר "... הרי הן מעשר שני" יוסיף: "ואם הם חייבים במעשר עני הרי הם מעשר עני" .

שאלה: וכיצד מפרישים מעשר עני?

תשובה: כאשר מדובר בפירות טבל, שודאי חייבים בתרומות ומעשרות, וודאי משתייכים לשנה השישית - יש צורך להפריש בפועל את המעשר עני (10% ממה שנשאר לאחר הפרשת התרומה והמעשר ראשון, שהוא בערך 9% מכלל הפירות) ולתת לעני.

אם אין לו אפשרות לתת את המעשר עני בפועל לעני, יוכל להפריש דרך "בית האוצר" של מכון התורה והארץ, או דרך קרן המעשרות. ההפרשה נעשית על ידי שנותן להם מראש סכום כסף בשווי המוערך של המעשר עני של כל השנה. כסף זה ניתן על ידי גופים אלה לעניים, וכאשר בעל הפירות הפריש את המעשר עני ואוכל אותו נחשב הדבר כפירעון ההלוואה בשווי פירות מעשר העני שאכל.

ניתן לעשות סידור זה גם דרך גבאי צדקה אחרים, ובלבד שיסכם אתם שכל פירות המעשר עני שלו שייכים לגבאי צדקה זה בלבד, וכאמור, באופן כזה יוכל בעל הפירות לאכול בעצמו את פירות המעשר עני, ושווים יקוזז מהסכום שנתן כהלוואה לגבאי הצדקה עבור העניים.

אם לא עשה סידור כזה מראש, ויש ברשותו פירות מעשר עני ואינו מוצא עני לתת לו את הפירות הללו, כדי למנוע מצב בו הפירות ירקיבו ויגרם נזק לעניים, הרי שמדין השבת אבידה, יוכל לקחת את הפירות לעצמו ואת שוויים ייתן לעניים.

(ותודה למשה הררי)

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

אליסה בי מאשקלון שואלת: בילדותי, בבית הספר הסבירו לנו כי הסיבה להדלקת נרות שבת היא בשל שלום-בית, כדי שלא ילכו בחושך וייתקלו אחד בשני ויבואו לידי מריבה. אך, מאז המצאת החשמל התייתרה הסיבה של הדלקת הנרות בשל שלום-בית, שהרי אור הנרות בטל לעומת נורות החשמל וממילא כבר מזמן אין בעיה של שלום בית?

תשובה: מצאנו ג' טעמים מדוע תיקנו את מצוות הדלקת נרות בערב שבת סמוך לשבת:

א) משום כבוד שבת[א].

ב) משום עונג שבת[ב].

ג) משום שלום בית שלא ייכשלו בעץ ואבן[ג].

ומשום כך גם כיום מצווים אנו לדאוג לכך שתהיה תאורה (של 'אש') בבית והטעמים האלו רלוונטיים בכל תקופה.

ולכן, אין מקום לומר שכיום כאשר יש תאורה של חשמל המצווה לא קיימת, שהרי כשם שבזמנים עברו הייתה תאורה של נרות בכל לילה מימות השבוע, ובערב שבת הדלקת התאורה הייתה הופכת למצווה, כך גם בימינו כאשר יש תאורה של חשמל, מצווים אנו להדליק את התאורה לכבוד השבת ובכך אנו מקיימים את המצווה[ד].

אך, יש מקום לשאול כי אילו באמת היינו מדליקים את נורות החשמל לכבוד שבת אזי היינו מקיימים את המצווה בכך, אבל כאשר נורות החשמל כבר דולקות בבית, וכעת אנו באים להדליק נרות (של שמן וכדומה) לכבוד שבת, יש להסתפק האם אנו מקיימים בכך את המצווה, משום שאכן אור הנרות נבלע באור החשמל בבחינת 'שרגא בטיהרא מאי מהני' (נר בצהריים מה הוא מועיל?) ועוד יש לחשוש שהברכה שאנו מברכים היא ברכה לבטלה, במיוחד לדעת מרן השולחן ערוך[ה] הסובר שאם שתי נשים מדליקות נרות במקום אחד, האישה המדליקה אחרונה לא יכולה לברך, כי לא מקיימים את המצווה כשיש כבר אור דלוק.

ומשום כך יש מקפידים שבזמן שהאישה מדליקה את נרות השבת - נורות החשמל אינן דולקות, ורק לאחר שהאישה הדליקה את נרות השבת, מדליקים[ו] את נורות החשמל ובכך פותרים את החששות הנ"ל.

אמנם ודאי שאין המנהג הפשוט כך, וברוב בתי ישראל מדליקים נרות שבת אף לאחר שתאורת החשמל כבר דולקת מבעוד יום ומברכים את ברכת המצווה, ומצאנו בדברי הפוסקים כמה וכמה סברות ליישב כך, שאין כך חשש ברכה לבטלה, ומקיימים בכך את המצווה של הדלקת הנרות:

א) 'ככוד שבת' מתקיים ע"י הדלקת נרות במקום האכילה אף אם יש אור חשמל מרובה, וכמו שמצינו בסעודות חשובות כגון בסעודת חתן וכלה שמדליקים נרות על השולחן אף שיש אור חשמל[ו].

ב) אפשר לקיים את המצווה בכל תוספת של אור, אף תוספת כל שהיא שאינה מורגשת בחוש[ח].

ג) פעמים שיש הפסקות חשמל, ואז אור הנרות הוא היחיד שנשאר[ט].

ד) מכיוון שהנשים הנשואות מקפידות מאד על מצווה זו, נעשה זה כמנהג חשוב להוסיף נרות אלו לשם מצווה ולברך עליהם, כשם שמברכים על מנהג הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת[י].

א - רש"י במסכת שבת דף כ"ה עמוד ב' ד"ה 'חובה'.
ב - רמב"ם פרק ה' מהלכות שבת הלכה א'.
ג - גמרא מסכת שבת דף כ"ג עמוד ב'.
ד - וביתר ביאור: המצווה של הדלקת נרות היא לאו דווקא להדליק נרות, אלא כל תאורה שמוגדרת כ'אש' יכולה לשמש (לפי הרבה פוסקים ובתנאים מסוימים) כ'נרות שבת' ומכיוון שנורות חשמל הנדלקות ע"י חוט להט מוגדרות כ'אש' אפשר לקיים בהם את מצוות הדלקת הנרות, וההבדל בין היום לעבר, הוא רק באמצעי התאורה, אבל המצווה לעולם קיימת, וכל זה מבלי לדון בעצם השאלה אם 'בטל הטעם בטלה התקנה' או לא.
ה - שו"ע או"ח סימן רס"ג סעיף ח'.
ו - לדעת הרמ"א שאישה מקבלת שבת בהדלקתה, צריך שמישהו אחר מבני הבית ידליק את נורות החשמל, או שהאישה עצמה תדליק את נורות החשמל (לצורך המצווה) קודם שהיא מברכת.
ז - שו"ת דברי יציב חלק או"ח סימן ק"כ.
ח - הגר"א וייס שליט"א בתשובה המופיעה בשיעור לפרשת בהעלותך תש"ע, וזה לדעת הרמ"א שאפשר לברך על תוספת אורה, ועי"ש עוד בסוף התשובה במה שכתב שגם לדעת השו"ע י"ל דהוא דווקא אם כבר יש אור מנרות שבת אחרים אבל אם האור מגיע מנרות שלא הודלקו לשם מצווה, אין זה בכלל 'תוספת אורה' ואפשר לברך על כך גם לדעת השו"ע, וכן כתב בשו"ת תפילה למשה חלק א' סימן ז'.
ט - שו"ת אג"מ או"ח ח' סימן כ', ויש לדון אם טעם זה שייך כיום שהפסקות החשמל אינם מצויות כל כך כמו בעבר.
י - הגרש"ז אוירבעך זצ"ל בשש"כ חלק ב' פרק מ"ג הערה קע"א.

סיפור לשבת

רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל

/ הרב אברהם אסולין

הצדיק רבי מסעוד והרבנית לבית אבוחצירא זצ"ל זכו לבנים כולם זרע ברך ה'. ויהי היום הגיע זוג לבית הרב להתגרש. לאחר שסידר רבי מסעוד את הגט, וקיבלה האישה את גטה, התעכבה מעט בבית עם הרבנית. אך מאחר שהגיעה סמוך לעת דמדומי חמה, הציעה הרבנית שהאישה תלון בלילה בביתה, מחמת הסכנה בדרכים, וכך הווה. בלילה התגלה בחלום הצדיק רבי אברהם אבוחצירא לבנו רבי מסעוד ואמר לו: "דע לך שאישה זו הלנה בביתך אתה צריך להינשא לה בעוד שלושה חודשים ויצא בן אשר יאיר את העולם". גם אשתו של רבי מסעוד חלמה על חמיה, וכאשר השכימה, הבינה שחלום אמת חלמה. היא סיפרה לאישה האורחת את החלום והציעה לה להינשא לבעלה הצדיק, אך האישה שהתכוננה לצאת לדרכה לא הסכימה, ונראה היה שהיא משיבה רעה תחת טובה. הרבנית המשיכה בדברי השכנוע שזכות גדולה תהיה לה שעל ידה יבוא צדיק גדול לעולם, ואכן לבסוף התרצתה האישה ונענתה להצעה. אחר התפילה שקדם לה תיקון חצות ולימוד "חוק לישראל", הגיע הצדיק רבי מסעוד לביתו. הרבנית סיפרה לבעלה על החלום אשר חלמה, וגם אמרה לו שכבר הציעה לאישה להינשא לו. אז הבין הצדיק כי מ-ה' יצא הדבר ואף סיפר לה שאביו התגלה גם אליו וציווה אותו להינשא לאישה הזאת. ערב החתונה התגלה אליו אביו בשנית והודיע לו שעתיד להיוולד לו בן צדיק וקדוש שיאיר בעולם. בכל תקופת ההיריון חלמה הרבנית השנייה זו החדשה, חלומות שמימיים כדוגמת קרני שור עם קרני ראם, ואת כולם פתר רבי מסעוד באותה דרך: עתיד להיוולד להם בן שיאיר את העולם. ואכן מעת לידתו זרח "אביר יעקב".

רב המחוז

תאפילאלת נמצאת בסוף דרום מרוקו וגובלת במדבר סהרה. רבנו, רבי יעקב אבוחצירא זצוק"ל, בהיותו מנהיג כל המחוז, דאג לייסד במקום ישיבה, אף שלימוד בישיבה לא היה ברור מאליו באותה תקופה. ישיבה זו הצמיחה קדושי עולם. כמו כן דאג רבי יעקב לכל האלמנות והעניים, ולשם כך לקח עמו לא אחת את מקל הנדודים ונסע לגייס תרומות לקהילתו. בנדודיו הגיע עד לצפון מרוקו, הנקראת מרוקו הספרדית, וכן הגיע לעיר המקובלים (שדרכם לימוד בעיון) מרקאש ולאלג'יר.

הנהגות בקודש

בהקדמה לספרו "פתחי חותם" על התורה כותב בנו רבי אהרון זצ"ל על ההנהגות בקודש של אביו בעל אביר יעקב זצוק"ל. יום ליום יביע אומר אמרות טהורות, ולילה ללילה יחווה דעת. ששה סדרי המשנה היו שגורים בפיו בעל פה, ובכל לילה למד בקדושה ובטהרה ח"י פרקים משניות. הוא למד וחזר ושנה בדברי מר"ן ומור"ם ובפוסקים והולך אל מקום דבריהם בגמרא, קרוב לחצות עלה על יצועו לשנת עראי מועטה. משם ואילך נדדה שנת המלך, והוא קם לתיקון רחל בבכי ובתחנונים ומשם אל תיקון לאה בשיר ושבחה לחבר האל להיות חוברות אישה אל אחותה כי כן ציוה המלך. באותה עת נפתחו שערי רצון ושערי רחמים, ושמונה

המשך בעמוד הבא...

שערי קדושה לפניו כאור זורחים, ו"עץ החיים" ו"מבוא שערים" בידיו מוכנים, לבא אל הקודש לפני ולפנים, ומאור זהר הקודש האיר אורו וגם זרח, ובו היה כגבור לרוץ אורח, ובזהר חדש ובספר התיקונים הנוראים, מהם עשה ייחודים וחידושים ורמזים וכוונות נפלאים. ובאור הבוקר כנשר על מצוות ציצית ותפילין ירחף, יפשוט ידיו ייקחם ולבית הכנסת הלך במהרה, להיות ראש העשרה, ותפלתו תפלת חסידים זכה וברה, ושם יושב ועוסק בתורה, כי הייתה ישיבתו, ולקיום הנפש דווקא אכילתו ושתייתו, ויהיו ידיו אמונה עד בוא השמש במצוות הצדקה, פזר נתן לאביונים להשביע נפש שוקקה.

כל אלה קצת מפעולות צדיק אחד מן הרתמים, הרב הדומה למלאך שרף בעל כנפים, מרעיש הארץ כל העם עונים אחריו מקודש שקידשוהו שמים, רבין חסידא קדישא ופרישא, מו"ר הרב הגדול מבצר עז ומגדול, המקובל האלוקי המפורסם בשמו ובמעשיו הטובים, כמוהר"ר יעקב אביחצירא זצוק"ל.

עת תפילה

ידועה דבקותו של רבנו בעת התפילה. ויהי היום בעיר פאס נכנס רבנו להתפלל בבית הכנסת והתעורר ויכוח בחוץ בין האנשים בשאלה אם ירעישו, האם רבנו ישמע קולם או שרבנו כולו דבוק בשרעפים ולא יבחין בהם. מספר אנשים ניסו להרעיש ואחד אף נטל רובה וירה בסמוך, אך לשווא; רבנו המשיך בדבקותו מבלי שניכר בו שינוי והבדל לתדהמת הסובבים. אחר התפילה נגשו לבקש את סליחתו על ניסיונותיהם להפריעו בתפלה, אך רבנו התפלא לשמוע שהיו איזה קולות.

חיבוריו בקודש

אחד הבנים לאביר יעקב נקלע לעיר התהילה פאס, ושם נכנס קמיה כמהר"ר אבנר הצרפתי זצ"ל. הרב דיבר עמו קשות על שמתרשלים מלהוציא כתבי יד אביהם וזרזם למלאכה. ואכן, כשהגיע לבית מצא מונחים בספריה עשרה חיבורים של אביר יעקב, ומתוכם הדפיס ארבעה. כך התפרסמו ספריו הלא הם: א. פתוחי חותם - על התורה. ב. מחשוף הלבן - על התורה ג. גנזי המלך - ביאור על הפסוק "בראשית ברא" ד. בגדי שרד - הגדה של פסח. ה. מעגלי צדק - ביאור מזמור בתהלים קי"ט. ו. אלף בינה ז. שערי ארוכה - על החגים. ח. דורש טוב - דרשות ט. שערי תשובה. לבונה זכה על הש"ס. י. יורו משפטיך ליעקב - שו"ת. יא. יגל יעקב - פיוטים. יב. שבת קודש - ביאור עץ חיים אך כת"י נעלם. גם כיום ישנם מספר כתבי יד שעדיין לא פורסמו.

בדרכו לארץ ישראל הסתלק בעיר דמנהור שבמצרים. אהרון אבוחצירא שהיה שר הדתות רצה להעלות את עצמות הסבא קדישא רבי יעקב, והלך להתייעץ עם סידנא בבא סאלי. הבבא סאלי הורה לו מאחר שלא קיימת סכנה לציונו הקדוש, ויש רזים למה הסתלק שם, ואין לנו עסק בנסתרות.

(מתוך "מריח ניחוח")

שביבים / שאול שיף

כך נהגו ונוהגים גדולי ישראל

בגיליון פרשת וארא של "בסוד שיח", הביא חמדת לבבי, הרב שבתי יגל הי"ו את העמדות השונות של פוסקים, כיצד יש לנהוג בעת הולכת ספר התורה מההיכל: האם למהר ישר אל הבימה או שמא אפשר להרחיק עם ספר התורה לתוך הקהל כדי לאפשר לו לנשקו. ותשובתו הייתה כי "המרחיקים" נוהגים כראוי. מתוך סקרנות התעניינתי כיצד נוהגים בבתי המדרש של גדולי ישראל המקפידים על קלה כבחמורה.אצל בעל ה"קהילות יעקב" המכונה "הסטייפלער" זצ"ל (אביו של מרן הרב חיים קנייבסקי שליט"א) מיהרו עם ספר התורה ישר לבימה. כך גם נוהג הרה"ג ר' חיים קנייבסקי שליט"א. כך גם נהג פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זצ"ל. כך נוהגים גם ב-770, ניו יורק. כך נוהגים בבית הכנסת הספרדי, שם מתפלל בשבתות וחגים, הרב הראשי לרעננה, הרב יצחק פרץ שליט"א. וכתב בעל "מור וקציעה", הרב יעקב עמדין זצ"ל בסימן קמ"ט: כשיש דוחקא של אנשים גדול אין חיוב כלל ועיקר לגשת וללוות הספר... ושאלתי בעניין זה את אחד מחשובי הפוסקים, הגר"י זילברשטיין שליט"א, רבה של רמת אלחנן (ותודה לידידי ר' אלי זמיר) כיצד יש לנהוג ותשובתו הייתה כי אצל הייקים נוהגים להוליך את הספר תורה לתוך הקהל ואילו בקהילתו ברמת אלחנן מקצרים. אך הבהיר באופן חד משמעי: "אין זה עניין הלכתי כלל וכלל אלא עניין של מנהג".

היכן מניחים בנרתיק את התפילין ב"קול תורה"?

מיומנו של הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א:

היה זה בחשכת הלילה. בחדר השיעורים בישיבה דלק אור קלוש והבחור הצעיר גוחן ליד הארון, בו מונחים מאות זוגות תפילין. הוא פותח את נרתיקי התפילין ובודק את זוגות התפילין אחת לאחת.-- הבחור המסתורי הזה היה... אני בעצמי. אך לא, לא התכוונתי להניח את מאות זוגות התפילין של חברי, וגם לא לגנוב אותם, חלילה... ומעשה שהיה כך היה: מחבר המשנה ברורה כותב, שצריך לשים את התפילין של יד בצידו הימני של נרתיק התפילין, כדי שבבואנו ליטול את התפילין למחרת, כדי להניחם, תושט היד הימנית ותפגע ראשונה בתפילין של יד ולא בתפילין של ראש. ואולם שמתי לב שכל מי שאני מכיר, מניח דוקא את התפילין של יד בצד שמאל של נרתיק

התפילין ולא בצד ימין. סברתי שאכן, יש בכך הגיון, כיון שבדרך כלל אנו לא מושיטים את ידינו בצורה ישרה אלא מעט באלכסון, ולכן אם נשים את התפילין של יד בצד שמאל של תיק התפילין, דוקא ניגע בו בהתחלה. ואכן, כך פסק הערוך השולחן, לשים את התפילין של יד בצד שמאל בתיק. באותו לילה ניגשתי לארון התפילין רחב הידיים, בו הונחו מאות זוגות התפילין של בני ישיבת קול תורה, ובדקתי את התיקים אחד לאחד. כולם, ללא יוצא מהכלל, שמו את התפילין של יד בצד שמאל ולא בצד ימין, כנגד דעת המשנה ברורה! באותם הימים הייתי על סף סיום כתיבת ספרי הקט "משנת תפילין", וביקשתי מאמו"ר שליט"א לשאול, בכולל חזון איש, את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, האם אכן יש לנהוג בעניין כדעת המשנה ברורה או כדעת הערוך השולחן. הגר"ח שליט"א השיב שהוא עצמו נוהג כדעת הערוך השולחן ומניח את התפילין של יד בצידו השמאלי של התיק. "כך גם נהג אבא זצ"ל, וכך נהג גם החזון איש", אמר מרן שליט"א. למחרת, בכולל, ניגש שוב אמו"ר שליט"א אל מרן שליט"א ואמר לו: "שמואל ברוך ביקש לומר שמנהגו של אביו של הרב, הסטייפלר זצ"ל, אינו מוכיח דבר, משום שהסטייפלר היה איטר, שמאלי, והרב עצמו כותב ב"קונטרס איש איטר" שלו, שאיטר צריך לשים את התפילין של יד בצד ימין"... הגר"ח שליט"א נהנה מהרעיון, אך הוסיף מיד: "נכון, אבא באמת היה איטר... אבל גם החזון איש נהג כך, והוא היה ימני"...

דמועד דידהו

קראתי בספר "נהר מצרים" (מחברו: רבי רפאל אהרן נ' שמעון, משרת בקודש בק"ק מצרים ואגפיה יע"א, שנת תרס"ח) ובו אוסף של כל המנהגים שהיו נוהגים במצרים בימי תהילתה, ובין היתר:

אם יש ב' חתנים בבית הכנסת בימי שני וחמישי, שבאו להתפלל. יכולים לקרות כהן ולוי ואחריהם (את) הב' חתנים, ואע"ג דהוו ארבעה עולים, אין בכך כלום כיון דלדידהו הוי מועד. ומותר להוסיף על שלש עולים אפילו בחול. וכך נהגו פה מצרים. מהריק"ש בהלכות קס"ת (קריאת ספר תורה) סעיף א' יעו"ש. וכ"כ רמ"א ז"ל בסימן קל"ה סעיף א' משם המרדכי. וכ"כ הלבוש. ועיין לג"ע בברכ"י שהביא כמה סמוכות לדין זה שמותר להוסיף בשביל ב' חתנים דמועד דידהו הוי יעו"ש. וישב נם תמיהת הרב ט"ז בדין זה. והעלה הלכה משופה ומנוקה שמותר להוסיף. וכ"כ הרב כס"א ז"ל יעו"ש ועיין להרב נוה שלום יצ"ו. וכל זה הוא בב' חתנים, אבל בחתן אחד לא, דיכול החתן לעלות במקום כהן וכמ"ש הרב פר"ח בתחילת דבריו יעו"ש והבו דלא לוסיף עלה. ואם היה בבהכנ"ס חתן אחד וקדם ישראל ועלה, אפשר דיכול החתן לעלות רביעי שלא לפגום כבודו. (ברכ' ס' קל"ה ס"ק ד')

ואם יש ב'? בעלי ברית בבהכנ"ס אין להוסיף על העולים בעבורם כלל וחתנים שאני. מהריק"ש שם. ואם יש בבית הכנסת בעל כרית וחתן, ידחה הבעל ברית מפני החתן ויעלה החתן דכבוד חתן עדיף. ואם עבר ועלה הבעל ברית תחילה שלישי, אז יעלה החתן אחריו רביעי דלדידיה יומא דין הוי מועד שעולים ד' ואם לא יעלה זילא ביה מילתא דלישתני ממנהגא (גן המלך סי' כ"ח).."

כמעט כסדום היינו?

מאמר הלכתי / מאת הרב בנציון משה אלגאזי*

בתקופה האחרונה אנו שומעים שוב ושוב על תופעות נלוזות של קטינים הנופלים ברשת, וכמעט לסדום היינו לאמורה דמינו, מעשי סדום ויתרה מכך נהיו כדבר נפוץ. אומנם ב"ה אין הנגע המחליא הזה פלש למחוזותנו, אך כיוון שאין אפוטרופוס לעריות ראוי שוב ושוב לציין ולעורר מספר נקודות שטעונות חיזוק בכל בית ואין מזרזין אלא את המזורזין. ראשית, אין ספק שאנו חיים בעולם הפוך מבחינה תודעתית, לומדי התורה נרדפים, כל דבר שבקדושה נרדף ותופעות קשות של בריתות בין מין במינו נהיים מקודשים, ויצירת תקנות הזקוקות לניתוק שיסודם בפריצות ובעריות והם משרים אווירה חולנית בקרב העם, הדבר מחלחל ולו בתת מודע לציבור הרחב וכבר נהיה הלב גם בתופעות מזעזעות ואף ילדים שחוטאים יש המביעים הבנה למעשיהם השפלים. נוסף על כך כלי התקשורת המצויים זמינים בכל עת, ומאפשרות להגיע לכל זוהמה ע"י לחיצת כפתור הרי שזה פוגע באופן קשה בציפור נפשם של הילדים והמבוגרים כאחד.

דין פשוט נאמר בתורה: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עינכם..."- על מצווה זו כתב ספר החינוך במצווה שפ"ז: "והמצווה הזאת באמת יסוד גדול בדת כי המחשבות הרעות אבות הטומאות והמעשים ילדיהן... וכל איש בהרגילו בתאוות ובהתמידו בהן יחזק עליו יצרו הרע יום יום". וכיוון שבטכנולוגיה המצויה כיום יש את כל החלאות הרעות, חובה מיוחדת על ההורים להזהר ולשמר את נשמת ילדיהם לבל תפגע פגיעה קשה מהאפשרויות הנלוזות הרבות הנמצאות בהם. ע"כ חובה על ההורים לדאוג שהמחשב בבית המחובר לאינטרנט יהיה מסונן ברמה גבוה, כמו"כ לא להניח לילדים להתייחד עם המחשב בחדרם או להשאירם בבית בלא פיקוח מבוגר אחראי החפץ בטובתם ובעתידם הבריא, הגם שהמחשב מסונן חותרים הם חתירות תחת הסינון ומטמטמים את נפשם הזכה וכך כתב קיצוש"ע סימן קמ"ה סעיף כ"ה: "מצות חכמים שישיא אדם בניו ובנותיו סמוך לפרקן, שאם יניחן, יבואו לידי זנות או לידי הרהור ועל זה נאמר "ופקדת נוך ולא תחטא" וכן כל מי שאינו מקפיד על בניו ועל בני ביתו ומזהיר ופוקד דרכיהם תמיד עד שידע שהם שלמים מכל חטא ועוון הרי זה חוטא שנאמר: "וידעת כי שלום אוהלך ופקדת נוך ולא תחטא". הגם שהעיקר הוא החינוך והתודעה הפנימית בנפש, בכל אופן אי אפשר מבלי לעשות מעשים בשטח כדי שלא יפגעו ילדנו וגם שיש במעשים נוקבים בשטח אמירה חינוכית ברורה המעבירה את המסר לילדים שסכנה טמונה במכשירים אלו ואת הדאגה שלנו לבריאות נפשם ועתידם הרוחני שלמענם אנחנו פועלים, וכתב הרמב"ם בהל' איסורי ביאה: "והמסתכל בעריות, מעלה על דעתו שאין בכך כלום שהוא אומר וכי בעלתי או קרבתי, והוא אינו יודע שראיית עיניים עוון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות שנא' ולא תתורו אחרי לבבכם".

*הרב בנציון אלגאזי - ראש ישיבה בישיבת כרם ביבנה

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il